

vonására, s attól lehetne tartani, hogy a kezében tartott mérleg mindig túlkövetelő lenne.

A cikkíró tanterve olyan akadémiai, mely a kérdéses tanítókra igen nagy terhet rak. Ennek vagy megfelelnek vagy nem. Ha igen, akkor fölülemelkednének az illető iskolák légkörén s ezekbe erőszakolva, megrontanák a harmonikus nevelés lelki egyensúlyát. Ha nem, akkor anynyit sem tudnának, a mennyit a maguk illetékes helyén tanulhattak volna.

Ezek után nincs más mondani valóm, mint az ügy érdekében tiltakoznom a cikkíró terve ellen, melynek végcélja inkább a zene, mint a harmonikus nevelés; holott a nagy közönség nevelésében a zene csak eszköz lehet, olyan eszköz, melynek végrehajtói az illető tanárok és tanítók a képezdek szervezeténél fogva is sokkal könnyebben és alaposabban és hasznosabban elkészülhetnek az eddigi egyszerű mód szerint, mint egy önezelő, magas művészi iskola tündéries légkörében.

Képezzen tehát a zeneakadémia tisztán zeneiskolai tanárokat, karmestereket és egyházi karvezéreket, vigye őket a maguk útján művészeti czélok felé. Elégdjék meg ezen elég szép és elég nehéz feladattal és bízza a tisztán, vagy túlnyomóan pædagogiai természetű feladatokat a pædagogiai intézetekre.

BARTALUS ISTVÁN.

VÁLASZÚL BARTALUS ISTVÁN URNAK.

Örömmel vettem Bartalus úr felszólalását. Sorai cikkem *ellen* vannak ugyan intézve, de mégis örömmel vettem, mert a tiltakozás daczára is meggyőztek a cikkemben kifejtett nézetek helyességéről s még jobban megerősítettek a fölvetett eszméknek megvalósítására célzó törekvésemben. Hiszen azért vettem föl a kérdést, hogy nézeteim átszűrődjenek a közvélemény rostáján; különben maga Bartalus úr is több tekintetben egyetért velem abban, hogy zenénk pædagogiai ügye nincs eléggé rendben.

Hogy Bartalus úr ellenzi minden névvel nevezendő zenetanárnak a zeneakadémiában való kiképztetése tervét s ennek még a képesítő szigorlatra vonatkozó ellenőrzését is, az egészen természetes dolog, levén ő az eddigi összes zenei tanerőket képző pædagogiumban e tanszak érdemes tanára és vezetője; hiba volna, ha nem védené. Ellenben, hogy én ennek a zeneakadémiába való áthelyezését ajánlom, az abból a meggyőződésből ered, hogy innen, a cikkemben jelzett irányelvek szerint alaposabb embereket fognánk képezni a zene szaktárgyaiban és ezzel sokat lendíthetnénk zenei állapotaink mostoha ügyén. Hogy a zenében alaposabban képezhetné a tanerőket a zeneakadémia, azt maga Bartalus

úr is elismeri, sőt többet, attól tart, hogy igen sokat is fognának tudni, mert szerinte «magasabb művészi erők fölöslegesek», azt hiszi, hogy alaposabban képzett, művészi cél szolgálatában álló tanerők nem végeznék a csekélyebb feladatot kellő szeretettel.

Ha az önelégültség és a tanítás szeretete az alaposág minél csekélyebb mértékétől függ, akkor a jelenlegi, a zenét csupán mellékesen vett rendszer mellett az a zenetanítóknak bizonyára a legnagyobb mértékben föltalálható. Nem az érdemes tanároknak keresem a baj forrását, hanem a rendszerben; mert hogy átlagos heti 3 óra nem elég arra, hogy három év alatt más tárgyak mellett a zongorából, orgonából, zene-elméletből, karénekből és zenetörténetből minden néven nevezhető zenetanítók és zenetanárok képeztessenek, azt könnyű belátni.

Bartalus úr cikkem tendenciáját mindenáron úgy tünteti föl, mintha az alsóbb fokú iskolai énektanítás elsajátítására is a contemplált akadémiái képzés és képesítés révén csupán művészeket vélnék alkalmazandóknak. Ezt pedig nem állítottam; hiszen, ha arra kerülne a dolog, az állam által megállapítandó szabályzat és tanterv meghatározná a követelményeket s bizonyára megtalálná a helyes mértéket is; mert az alapos zene-pædagogiai képzettségtől a művészet magaslatáig, hol ama féktelen pegazusok szárnyalnak, még nagy út van.

Bartalus úr előnynek tartja, hogy a leendő zenetanítók a zenén kívül egyéb tanulmányokat is végezzenek, s ezt részben én is pártolom, ha ez által a zene nem válik mellékessé; a zeneakadémián magam is épen a theoretikus tárgyakat tanítom (zenetörténet, zene-æsthetika, poetika, pædagogia) s meg tudom becsülni az általános műveltség súlyát; de azt a mértéket nehéz általában alkalmazni, pl. a fizikára, kémiára vagy más tárgyra. Igen örvendének, ha a zene tanítói még akár az egyetemet is elvégezhetnék, de ez valószínűleg a zenei szakismeret rovására történék. Ausztria beéri a polgári iskola négy osztályával, Poroszország a középiskolai hat osztályával; miért legyünk mi követelőbbek, mikor a zenei pályára amugy is alig lép a magyar ifju? Később ám föl lehetne emelni a követelményeket, miként tették azt a kir. orsz. rajztanárképzőben, a hol ma már nem érik be a hat osztályival, hanem érettségét kívánják, de azért most sem követelik a rajz szaktárgyain kívül más szakcsoport végzését.

Bartalus úr szintén elismeri, hogy az énektanításban «a tanórák számát igen kevésre szabták» s ez a hiba csakugyan föltétlenül javítandó, mert mindenfelől sok panaszt emelnek ellene; de nem kívántam, hogy azért pl. a polgári iskolai énekórák száma az alsó négy osztályban 18-ra emeltesse, mert miként mondja: «ez által ismét túllónék a célon» s ebben igaza van. Ezt én sem mondtam s nem is gondoltam.

Bartalus úr nem tartja összeegyeztethetőnek a zeneakadémiával

az iskolai zenetanítók és tanárok képzésének és képesítésének feladatát; mert ez szerinte «légfelsőbb iskolája lévén a zenének, hol zeneköltők, æsthetikusok, historikusok, virtuózok képeztetnek», úgy véli, hogy képezzen «tisztán zeneiskolai tanárokat, karmestereket és egyházi karvezéreket, s elégedjék meg ezen elég szép és nehéz feladattal», s bizza a többi pædagogiai intézetekre. Erre csak azt jegyzem meg, hogy a művészi és pædagogiai célra való törekvés és annak felkarolása nem zárják ki egymást; ismét az orsz. mintarajz-iskolára és rajztanárképzőre hivatkozom, hol szintén a kettős cél és feladat van kitűzve, melyet így szab meg: «A magyar kir. orsz. mintarajz-iskolának és rajztanárképzőnek feladata a jelenkor igényeinek megfelelő rajztanárok szakszerű kiképzése, valamint tehetséges ifjaknak, kik a képzőművészetek valamely ágára, különösen pedig a festészetre vagy szobrászatra szánják magukat, a hivatásukhoz szükséges ismeretek alapos megszerzésére alkalmat nyújtani».

Bartalus úr sok tekintetben igazat adott cikkem állításainak: ezek után a jelenlegi állapotokon való javítás célját illetőleg, úgy látszik, hogy még közelebb is fogunk jutni elvi ellentétünkben; lényegesebb eltérés inkább csak az eszközökben mutatkozik. A baj orvoslása pedig a következőkre kell hogy irányuljon: 1. az énektanítás órái a polgári iskolákban szaporítandók; 2. az ének a középiskolákban kötelezővé teendő; 3. a zenetanítók és tanárok zenei képzése intenzívebbé teendő, s így azoknál a szaktudás színvonala emelendő; 4. ennek folytán ezeknél az általános műveltség követelményei alábbszállítandók.

Ha a budai pædagogium ragaszkodik a polgári iskolai énektanítók képzéséhez, ám folytassák ott; de intenzívebben s nagyobb óraszámmal, mert amugy se hiszem, hogy a zeneakadémia más feladata mellett ezt a nagy terhet szívesen elvállalná. A hol az mindegy, én csak a *hogyan* érdekében emeltem szót. A magasabb fokú zenetanárok képzése azonban a zeneiskolákra, úgy mint a præparandiákra nézve föltétlenül a zeneakadémiát illeti. Am engedjük meg, hogy a polgári iskolai zenetanítók képzésére a pædagogium jobban rendelkezik a pædagogia alapföltételeivel, de viszont azt be fogja látni Bartalus úr, hogy magasabb fokú zenetanárok képzésére, beleértve a præparandiaiakat is, viszont a zeneakadémia rendelkezik nagyobb hivatottsággal.

Végül fogadja érdemes zenetudósunk, kit zenei viszonyainkon lendíteni vágyó nemes és buzgó törekvéseiért személyesen is mindig nagyra becsültem, ama biztosításomat, hogy nem *pro domo* beszéltem; nem személyek, hanem a rendszer ellen szólaltam föl. Az úgy szeretetesugalmazta cikkemet és semmi egyéb.

HARRACH JÓZSEF.